

„Zvědavá stezka“ je nová řada zábavných vlastivědných průvodců po zajímavých místech Rakovnicka. Průvodce je určený pro školní i rodinné výlety, pro skupiny i jednotlivce. Průvodce obsahuje výklad o místních zajímavostech, doplněný sadou úkolů a hádanek, aby vás vycházka ještě více bavila. K vytvoření průvodců „Zvědavá stezka“ nás inspirovaly osobnosti zapálených učitelů jako byli Jan Renner, František Janoušek nebo Wenzel Rott, kteří před sto a více lety nadšeně dokumentovali vlastivědné bohatství svých působišť, aby je pak předávali svým žákům i široké veřejnosti prostřednictvím vlastivědných knih, sbírek pověstí a podobě. Tito učitelé často působili i jako kronikáři. Znali každý místní kout a dovedli o nich zajímavě vyprávět. Projít se krajinou v doprovodu těchto učitelů-vlastivědců bývalo pro děti i dospělé nezapomenutelným zážitkem, který pak v nejdělejší době ovlivnil i jejich vlastní životní dráhu.

Délka vycházky: **Cca 7 km.** Náročnost: **Nenáročná.** Začátek: **Vlaková zastávka Krty.** Konec: **Nádraží Jesenice.** Tip: **V Jesenici možnost spojit vycházku s návštěvou Vlastivědného muzea Jesenicka (www.muzeumtgm.cz) a průmyslového muzea Jesenická továrna (www.jesenickatovarna.cz).**

ODPOVĚDI NA OTÁZKY A ŘEŠENÍ ÚKOLŮ NAJDETE NA KONCI PRŮVODCE.

1) Do Krt jsme přijeli po železniční trati č. 161, která spojuje Rakovník s Bečovem na Karlovarsku. Je dlouhá úctyhodných 88 kilometrů a vlaky po ní jezdí již od roku 1897, respektive 1898, jelikož vzhledem ke své značné délce byla uvedena do provozu ve dvou etapách. Součástí trati byla původně i 16 kilometrů dlouhá odbočka z Protivce u Žlutic do Bochova, po které se však dnes už nejede. S celkovou délkou 104 kilometrů představovala trať z Rakovníka do Bečova v době svého vzniku vůbec nejdelší lokální železniční trať v celém tehdejší Rakousku-Uhersku! Prvenství mezi nejdelšími lokálkami v Česku si drží až dodneška. Zábavné je, že na této nejdelší lokální trati najdete i nejkratší jednokolejný železniční tunel u nás. Nachází se v blízkosti Borku u Žlutic a měří pouhých 25 metrů!

Při cestování vlakem můžete zaslechnout mnoho zvláštních výrazů, souvisejících s vlaky a železnici. Víte, co znamenají následující slova?

a) Peron -	e) Pešunk -
b) Aiznboňák -	f) Vechtr -
c) Courák -	g) Pantograf -
d) Mašinfíra -	

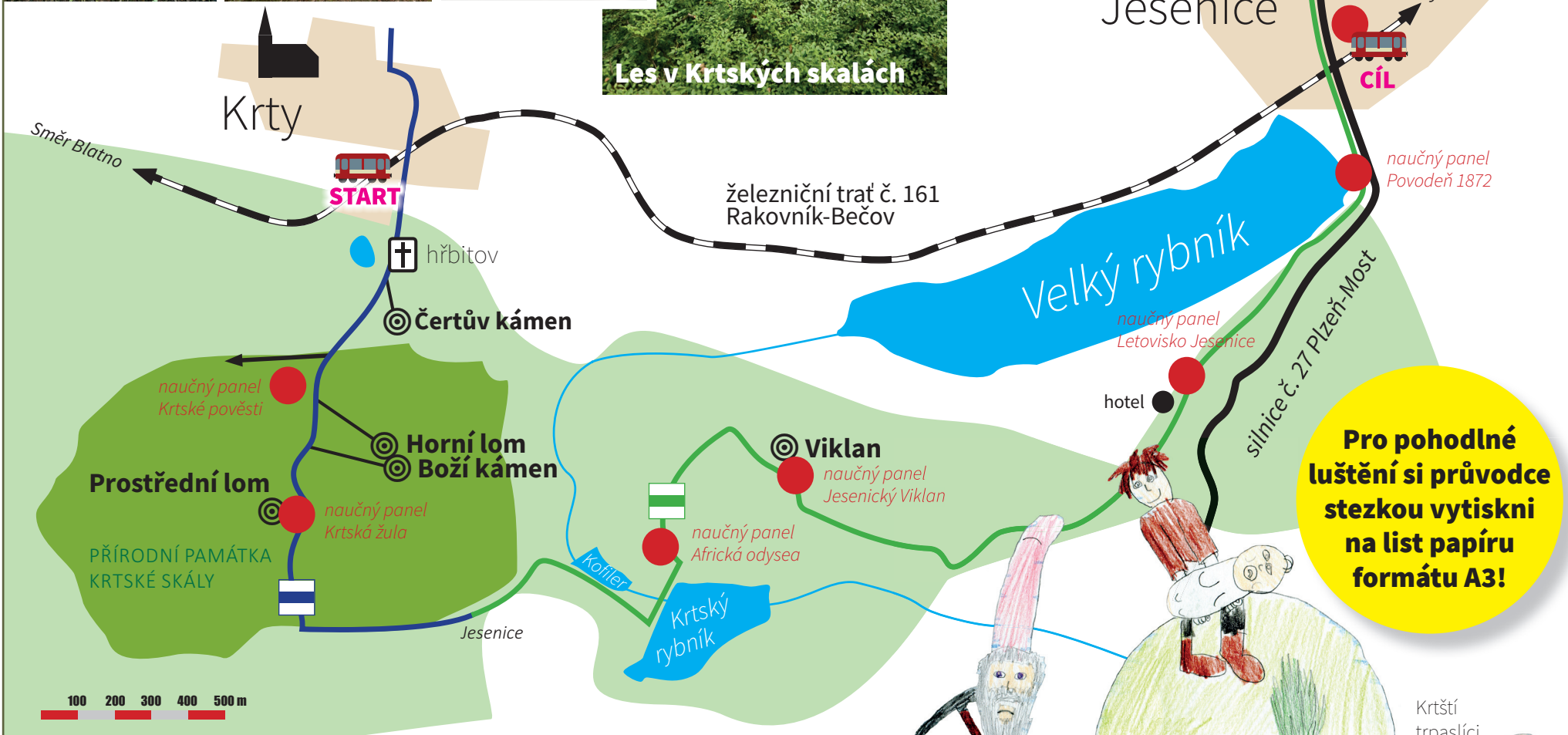
2) Z Krt do Jesenice nás spolehlivě povedou turistické trasy - první polovinu cesty půjdeme po modré turistické trase a druhou po zelené (viz mapka). Na modrou trasu se napojíme jen pár metrů od krtské vlakové zastávky, u železničního přejezdu, kde je také umístěn turistický rozcestník. Zastavme se u něho na chvíli. Víte, že Česko je v oboru turistického značení světovou velmocí? S vyznačováním turistických tras se u nás začalo již v 80. letech 19. století a v současnosti dosahuje celková délka značených tras již zhruba 45 tisíc kilometrů, tj. asi dvacetinásobek obvodu hranic celé České republiky! Turistické trasy v Česku jsou značené takzvanými pásovými značkami, které se skládají ze tří vodorovných proužků. Prostřední proužek je barevný a krajní proužky bílé. Krajní bílé proužky mají za úkol značku zvýraznit, aby v terénu byla dobře viditelná. Barva prostředního proužku se liší podle důležitosti turistické trasy. Význam jednotlivých barev každý správný turista dobře zná. **A co vy? Dokážete správně přiřadit typ trasy k odpovídající barvě? Která barva značí nejdůležitější trasu?**

a) Dálková trasa, nejdůležitější trasa v oblasti	1)
b) Významná regionální trasa	2)
c) Místní (lokální) trasa	3)
d) Spojka nebo zkratka	4)
e) Naučná stezka	5)
f) Začátek, konec turistické trasy	6)
g) Jezdecká stezka	7)
h) Terénní cyklistická trasa (pro MTB)	8)

Na cestě z Krt do Jesenice ale uvidíme ještě i další značky pro orientaci v terénu. Dokážete i jim přiřadit správný význam?

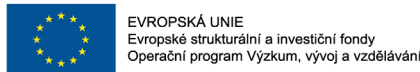
ZVĚDAVÁ STEZKA

Z KRT PŘES KRTSKÉ SKÁLY DO JESENICE

Stezka vznikla v rámci realizace projektu MAP ORP Rakovník II, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/17_047/0009701, který je plně financován z PO 3 OP VVV

www.maprakovnicko.cz

Pro pohodlné luštění si průvodce stezkou vytiskni na list papíru formátu A3!

3) Necelých sto metrů za hřbitovem odbočuje vlevo do lesa pěšina k Čertovu kameni. Při bedlivé prohlídce kamene objevíte na jeho čelní straně dvě menší podkovovité prohlubně, směřující čelem k zemi. Podle pověsti jsou to otisky čertových kopyt! Dotyčný čert prý uzavřel sázku s krtským chalupníkem o jeho duši. Chytrý chalupník však ošemetnou sázku vyhrál a čert ostrouhal. Ve vzteku zadupal na kámen a zmizel v pekle. Jak přesně chtěl čert chalupníkovu duši získat, pověst neuvádí. Řekněme však, že mohl například chalupníkovi dávat hádanky. Kdyby chalupník některou hádanku neuhádal, přišel by o duši. Jenže chalupník byl chytrá hlavička a čert si na něho nepřišel. **A co vy? Obstáli byste v podobné sázce. Dokázali byste uhádnout čertovy hádanky a zachránit si tak duši?**

a) **Má to klobouček, jednu nožičku, pěkně si sedí v mechu v lesičku.**

b) **Listy mám a strom nejsem.**

c) **Můj otec a má matka měli dítě a to dítě není ani můj bratr, ani má sestra. Kdo je to?**

d) **Kdo mne má v kapse, nemá v ní nic. Co jsem?**

e) **Kdy voda ztuhne tak, aby se v kusech nositi mohla?**

4) Na rozcestí u odpočívadla a naučného panelu, věnovaného místním pověstem, vstupujeme na území Přírodní památky Krtské skály. Hranice chráněného území je vyznačena značkou v podobě dvou červených pruhů. Avšak pozor! Dva červené pruhy vidíte pouze v případě, že stojíte na vnější straně území. Stojíte-li uvnitř chráněného území, je hranice vyznačená pouze jedním červeným pruhem! Chytré, že? Snadno tak poznáte, zdali jste uvnitř, nebo venku chráněného území.

Základní informace o Přírodní památce Krtské skály podává informační tabulka, umístěná před rozcestím s odpočívadlem. S její pomocí doplňte chybějící údaje v následujícím textu:

Přírodní památka Krtské skály slouží k ochraně území s četnými výchozy, balvanitými , roztroušenými a bývalými Plocha památky je Nejhojnějšími dřevinami Krtských skal jsou lesní (Pinus sylvestris), (Larix decidua) a smrk Najdete zde však i dub letní (..... robur), břízu bělokorou (Betula) nebo topol (.....). Pohyb územím je povolen pouze po cestách.

5) Krtské skály jsou nejenom jedinečným přírodním územím, ale byly v minulosti také domovem trpaslíků. Vyhnal je odtud hluk. Podle jedné pověsti to byl hluk kostelního zvonu z Krt, podle jiné hlomoz železnice. Trpaslíci se odstěhovali do tichých Krkonoš. Nejmenší druh trpaslíků byl vysoký pouhou jednu píd, tedy asi 20 centimetrů, největší druh dorůstal výšky desetiletého dítěte. Trpaslíci byli dobrosrdeční, rádi se veselili, zpívali a tancovali, zároveň však byli plaší a bázlivi. S lidmi žili v přátelské shodě. Vypůjčovali si od nich náradí ke své práci a jejich pomoc opláceli lidem drobnými službami i bohatými dary.

Jakým způsobem se trpaslíci nejraději odvděčovali lidem za vypůjčené náradí? Odpověď najdeš na naučném panelu u odpočívadla.

6) Od odpočívadla pokračujeme vzhůru po modré trase. Přibližně po 150 metrech odbočuje doleva pěšina k Božímu kameni. Vydejme se k němu! Podle pověsti sloužil Boží kámen kdysi jako stůl, u něhož Ježíš Kristus hostil tři hladové sirotky z Krt. Podle jiné pověsti stolovali u kamene trpaslíci. Proto se mu také někdy říká Trpasličí. Jak ovšem vidíš na vlastní oči, žádný trpaslík to rozhodně není. **Kolik měří? Jak je vysoký a jak široký? Zjistit to, je tvůj další úkol.** Rozměry však musíš zjistit nikoliv v centimetrech, nýbrž v nejvlastnější trpasličí míře, čili v pídích. Jak se měří v pídích? Jednoduše! Polož

dlaň na kámen, roztáhni prsty a palec co nejdál od sebe a vzdálenost mezi špičkou palce a špičkou malíčku je jedna píd. Potom palec přisuň k ukazováčku jako když se sune pídalka, pak ukazováček posuň opět dopředu (palec nech na místě), přisuň palec k ukazováčku, posuň ukazováček dopředu, přisuň palec a tak pokračuj stále vpřed, dokud se nedopídíš až nakonec. Šířku kamene změř nahoře, tedy v nejširším místě, výšku uprostřed kamene z čelní strany. Kolik pídí jsi naměřil?

7) Po prohlídce Božího kamene se vrátíme stejnou cestou na modrou turistickou trasu a pokračujeme po ní dalších zhruba 250 metrů vzhůru do kopce až k naučnému panelu u Prostředního lomu. Panel se nachází po pravé straně cesty, kousek od turistického rozcestníku „Krtské skály“.

V Krtských skalách se v minulosti těžil pískovec pro výrobu mlýnských kamenů, ale především zde byla dobývána tvrdá modrošedá žula. Otevřeny zde byly postupně tři velké lomy - Horní, Prostřední a Dolní - a vedle nich několik menších. Těžba žuly probíhala v Krtských skalách od sedmdesátých let 19. století do sedmdesátých let 20. století. Zdejší zruční kameníci vyráběli veškerý kamenický sortiment od dlažebních kostek (např. pro náměstí v Rakovníku) přes náhrobky až po obří kvádry na stavbu mostů. Právě při stavbě mostů nacházela krtská žula díky svým dobrým vlastnostem největší uplatnění.

Pro stavbu kterého pražského mostu dodával v letech 1898-1901 žulové kvádry lom kamenického mistra Jaroslava Pokorného v Krtech? Odpověď najdeš na naučném panelu u Prostředního lomu.

8) Od Prostředního lomu pokračujeme po modré trase až k rozcestníku „Krtské skály, rozcestí“, odkud budeme do Jesenice pokračovat po zelené trase. Ale ještě než se po ní vydáme, máme pro vás jeden matematický úkol. Na první pohled vypadá bláznivě, ale s pomocí směrovek na turistickém rozcestníku na jeho řešení určité přijdete! Nuže, vypočítejte následující příklad:

Mužské jméno + vidina během spánku + hrob - přímořské město ve Francii + 2. osoba jednotného čísla - vida = ?

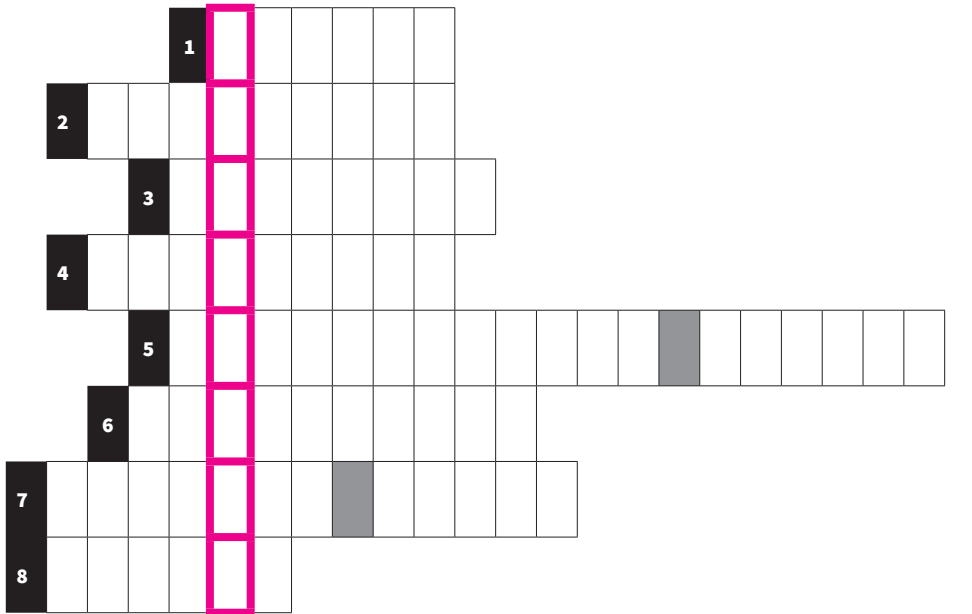
9) Za Krtským rybníkem vystoupáme na návrší k jesenickému Viklanu, který už od 19. století patří k nejpoblárnějším výletním cílům ve zdejší kraji. Co to vlastně ten „viklan“ je? Inu, když postavíte na stůl oblázek a štouchnete do něho prstem, začne se houpat sem a tam jako kolébka. Viklany dovedou to samé, pouze s tím rozdílen, že jsou nesrovnatelně větší. Váží i několik tun. Čím menší je plocha, kterou se viklany dotýkají svého podkladu, tím jednodušší je rozhýbat je. K rozkývání jesenického Viklanu prý koncem 19. století stačil i slabý poryv větru. Dnes vám ale nebude stačit ani všechna vaše síla. Ještě před několika lety se dalo kamenem s vynaložením velkého úsilí pohnout, ale dnes už s Viklanem nepohnete, ani kdybyste se přetřhli. Zastavil se. Nejspíš nadobro.

Tajuplné viklany jsou výtvorem přírody. V minulosti je však lidé považovali za dílo nadpřirozených sil. Čím je podle pověsti jesenický Viklan? Odpověď hledejte na naučném panelu!

10) Od Viklanu pokračujeme po zelené turistické trase až k naučnému panelu u hotelu Jesenice. Koncem 19. století se Jesenice otevřela díky železnici světu a stala se oblíbeným letoviskem. Letní hosty sem lákal především zdravý vzduch, čistá voda a rozsáhlé lesy s mnoha příležitostmi k ozdravným vycházkám a výletům. U Velkého rybníka se holdovalo vodním sportům i jachtingu, ve městě se nacházely příjemné kavárny, tanečírny s živou hudbou, kino i moderní sportoviště. Strávit léto sem mezi světovými válkami přijížděli především letní hosté z Prahy, ale i severních nebo západních Čech. Oblíbeným prázdninovým místem zůstala Jesenice dodnes.

Jak se jmenoval jesenický hotel, který za první republiky proslul svou kulinářskou restaurací? Hotel provozoval od roku 1925 manželský pár, který předtím působil u rakouského císařského dvora.

11) Hráz Velkého rybníka lemuje působivé památné stromořadí více než dvaceti dubů letních. Stáří nejstarších jedinců v aleji je odhadováno až na 250 let. Nejstarší dub ve zdejší kraji byste našli v sousedním Petrohradu. Jeho věk dosahuje úctyhodných tisíc let, což z něj činí jeden z vůbec nejstarších stromů v českých zemích. Víte, jak zní lidový název dubu letního? Odpověď vám prozradí následující křížovka. Jejím námětem je velká povodeň v roce 1872. Hráz Velkého rybníka tehdy zachránila město Rakovník před zničením. S vyluštěním křížovky vám pomůže naučný panel, umístěný na hrázi Velkého rybníka.

1) V kterém měsíci roku 1872 postihla severozápadní Čechy ničivá povodeň?

2) Ve které obci na Plzeňsku zahubila povodňová vlna z protrženého Mladotického rybníka 29 lidí?

3) Příjmení lesního adjunkta, který zahynul při záchraně obyvatel Stebenského mlýna.

4) Jak se říkalo zapálené posvěcené svíčke, kterou lidé stavěli při bouřce do okna, aby do stavení neuhodil blesk?

5) Jakými slovy popsali svědci řádění povodně v Holedči, kde zbořila 72 domů a připravila o život 44 lidí.

6) Jméno rybníka, jehož protržení způsobilo ničivou povodňovou vlnu na Podvineckém potoce a na potoce Blšanka.

7) Do jaké výšky vystoupala rozvodněná Blšanka v Holedči? (slovy)

8) Kolik lidí, řádově, pracovalo na zpevnění hráze Velkého rybníka, aby zabránilo jeho protržení?

ŘEŠENÍ: 1) a) peron - nástupiště, b) ažnubonňak - železničář, c) courak - osobní vlak; obecně pomalý vlak, d) mašintra - strovoůdce, e) pesunk - železniční násep, f) vechtr - strážní domek; strážce tratí, g) pantograf - příměstský elektrický vlak (konkrétně vozy řady č. 451 a 452), **2)** a-3, b-1, c-4, d-2, e-6, f-7, g-8, h-5, **3)** a - houba, b - kniha, c - já, d - díra, e - když zmrzne, **4)** lesního; skalními výchozy; suťemi; balvanů; drobnými lomy; 88,8 hektarů; borovice, modřín opadavý, třeplík, Quercus, pendula, osík (Populus tremula), značených, **5)** Hlidalí klidný spánek dětí v kolébce, **6)** Šířka kamene je přibližně 20 pídí a výška 8. Vzhledem k různé velikosti rukou (zejměna dětské a dospělé) se počet pídí může mírně lišit, **7)** Jednalo se o nový, kamenný most císaře Františka I., čili dnešní most Legii u Národního divadla. Z Krt putovaly do Prahy celkem 2 tisíce metrů krychlových kvádrů! **8)** Petr (Petrohrad) + sen (Jesenice) + rov (Ostrovec) - Nice (Jesenice) + ty (Krt) - hle (Zihle), tj.(číslo udávající vzdálenost, uvedenou u konkrétního cíle) 9+3,5+1,5-3,3=3,7, **9)** Jesenický Viklan je podle pověsti zkamenělým srdcem hříšné ženy, jemuž byl odepřen posmrtný klid, a bylo odsouzeno k věčnému nepokojí. **10)** Jednalo se o hotel Worscheh, který se nacházel v centru města, na nároží dnešní Plzeňské a Krtské ulice. stovky. Tajenka: KŘEMELÁK